

24 februari 2026

Dnr: Fi2025/02168

YTTRANDE TILL PROMEMORIAN EN EFFEKTIVARE OCH MER ÄNDAMÅLSENLIK ANSKAFFNING OCH ANVÄNDNING AV LOKALER

Fackförbundet ST är det största fackförbundet inom statlig verksamhet med över 100 000 medlemmar som arbetar inom statliga myndigheter och verk, bolag med statligt uppdrag, universitet, högskolor och statligt finansierade stiftelser.

Förslagen i promemorian är av stort intresse för oss, då de kan få stor påverkan för våra medlemmars framtida arbetsmiljö. Vi lämnar härmed våra synpunkter.

Fackförbundet STs inställning till förslagen

Det är viktigt att statens verksamheter hushåller med det gemensamma resurser. Att lokalförsörjningen ska eftersträva hög effektivitet, i syfte att skapa bästa möjliga förutsättningar och resurstillgång för kärnverksamheterna, är en självklarhet. Vi delar således andemeningen med förslagen i promemorian.

Fackförbundet ST ser däremot flera uppenbara problem med den korta promemorians innehåll och **vi avstyrker därmed förslagen**, med undantag för förslagen som rör redaktionella förtydliganden och uppdateringar. Nedan utvecklar vi våra motiv till detta.

Styrmedel finns redan

Fackförbundet ST ifrågasätter inte att det finns effektiviseringsvinster att göra gällande den statliga lokalförsörjningen. Inte heller att effektivitetsvinster i vissa fall kan uppnås med hjälp av de metoder som föreslås, exempelvis genom samverkan. Däremot finns redan högt ställda och generella krav på myndigheterna att göra det som promemorian huvudsakligen föreslår.

I författning finns exempelvis budgetlagens skrivelse om att statens verksamhet ska eftersträva hög effektivitet och att god hushållning ska iakttas. Likaså finns lagkrav på myndigheterna att samverka. I mer praktisk bemärkelse styrs myndigheterna mot att effektivisera sina verksamheter genom besparingskrav, via produktivitetsavdraget. Myndigheternas lokalanvändning har också minskat betydligt över tid, ett uttryck för att myndigheterna aktivt och i enlighet med befintlig reglering redan verkar för effektiviseringar.

Med bakgrund mot detta ser vi inte vad ytterligare reglering bidrar med. Däremot finns risker. En uppenbar är att reglerna kan bli direkt kontraproduktiva. Ökad regelbörda innebär ökade administrativa kostnader för myndigheterna, vilket också uppmärksammas i promemorian. Om dessa administrativa kostnader tillkommer utan att den nya regleringen de facto bidrar

med något nytt är det befogat att ifrågasätta nyttan med förändringarna. En till risk är att snarlika regleringar som travas på varandra leder till tolkningsproblem och missförstånd.

Överdrivna styrsignaler riskerar leda till felaktiga beslut

Statliga arbetsgivare måste hålla sig med ändamålsenliga lokaler som tillfredsställer en rad olika behov. Behoven varierar från arbetsplats till arbetsplats, men lokalerna behöver alltid skapa förutsättningar för en god arbetsmiljö och för hög produktivitet och kvalitet i verksamheterna. Ytterligare en aspekt som blivit allt viktigare är säkerheten. Dessutom är lokalfrågan, inte minst ur ett lokaliseringsperspektiv, relevant för kompetensförsörjningen.

I promemorian konstateras att effektiviseringar inte ska göras på bekostnad av exempelvis arbetsmiljön eller kompetensförsörjningen. Det är bra att det uppmärksammas. Redan idag vittnar många av våra medlemmar om trånga och dysfunktionella kontorslokaler, vilket påverkar såväl arbetsmiljön som verksamheten. Generella försök till lokalnedskärningar i statsförvaltningen skulle förvärra dessa problem ytterligare. Det är därför av stor vikt att den befintliga situationen tas hänsyn till i varje enskilt fall när effektiviseringar övervägs.

Ytterligare reglering skulle däremot, vad förarbetet än säger, skicka en tydlig styrsignal till myndigheterna att sänka sina lokalkostnader. Det riskerar förleda myndighetsledningarna att fatta icke-ändamålsenliga beslut om sin lokalförsörjning. Ytterst riskerar arbetstagarnas och verksamhetens behov ta skada av detta.

En djupare analys och konkreta åtgärdsförslag är att föredra

Fackförbundet ST anser att det istället för ytterligare reglering vore bättre om en närmare analys av statens lokalförsörjning och dess brister gjordes. En sådan kan med fördel utgå från och vidareutveckla analysen av de problem och möjligheter som Riksrevisionens översiktliga granskning pekat ut. Utifrån denna analys kan konkreta förslag tas fram om vilka åtgärder myndigheterna kan vidta för att möjliggöra ytterligare effektiviseringar. Härigenom skulle myndigheterna ges kunskaps- och beslutsstöd istället för ökad regelbörda.

En faktor som Riksrevisionen särskilt pekar ut, som även redogörs i promemorian, är att distansarbetet kan skapa nya möjligheter till effektiviseringar. Fackförbundet ST delar som utgångspunkt den analysen. En utökad förekomst av distansarbete kan på sikt leda till ett mindre behov av kontorsytor. Då många statliga arbetstagare sätter ett stort värde vid distansarbete samtidigt som arbetet i många fall kan utföras med oförändrad produktivitet på distans synes en utveckling där kontoren blir mindre kunna vara möjlig.

Fackförbundet ST vill däremot framhålla att många statliga arbetsgivare på senare år begränsat möjligheterna till distansarbete. Vi ifrågasätter att så har gjorts och vi menar att denna utveckling försämrar utsikterna för att effektivisera lokalförsörjningen ytterligare.

En konkret åtgärd för att möjliggöra ytterligare effektiviseringar vore således att utveckla förutsättningarna för distansarbete. Fackförbundet ST anser att alla arbetsgivare ska erbjuda sina anställda möjligheten att arbeta på distans. De som nekar distansarbete ska tydligt kunna

motivera varför. Det behöver vidare finnas en tydlighet och en långsiktighet vad gäller förutsättningarna till distansarbete. Det är nödvändigt för att den enskilde arbetstagaren ska kunna veta vad som gäller på arbetsplatsen och för att möjligheten till distansarbete inte ska förändras med kort varsel eller tolkas godtyckligt.

För att skapa såväl möjligheter som tydlighet anser vi att alla statliga arbetsplatser ska teckna avtal som ger goda förutsättningar för distansarbete. Det skulle, utöver att bidra till bland annat bättre arbetsmiljö och komparativa fördelar i attraktivitet gentemot andra delar av arbetsmarknaden, skapa större förutsebarhet i lokalförsörjningsplaneringen. Därmed skulle statliga arbetsgivare skapa sig bättre förutsättningar att effektivisera sin lokalförsörjning.

Statligt anställda måste kunna arbeta på ett fysiskt kontor

Som kontrast till möjligheterna distansarbete erbjuder måste nämnas att statliga arbetsgivare även framåt behöver garantera tillgång till ett fysiskt kontor med god arbetsmiljö.

Otillräckliga kontor får inte vara anledningen till att arbetstagare väljer att arbeta på distans.

Det behöver oavsett arbetssätt och verksamhetens utformning finnas fysiska kontor utformade så att trygghet och säkerhet garanteras, där arbetsro möjliggörs och anpassningar kan göras efter individers olika behov och förutsättningar. Det gynnar både verksamhet och individ och är en nödvändighet för att kunna tillvarata hela organisationens behov.

Inte minst är det viktigt då alla arbetstagare inte kan arbeta på distans. Det kan bero på privata skäl, som att hemmiljön inte lämpar sig för distansarbete. Det kan också bero på att arbetet inte kan skötas på distans, på grund av säkerhetsskäl eller arbetsuppgifternas karaktär.

Framtidens arbetssätt och kontor behöver utvecklas gemensamt av parterna

Slutligen vill Fackförbundet ST betona att medarbetare, chefer, fackliga förtroendevalda och skyddsombud måste involveras tidigt i processer som rör utveckling och utformning av såväl kontor som arbetssätt. Det inkluderar inte minst diskussioner om effektiviseringar av lokalförsörjningen. Utvecklingen, särskilt digitaliseringen, av arbetslivet går fort. Samtidigt vet vi lite om hur det kommer påverka arbetsmiljön. Den fortsatta utvecklingen behöver därför ske i nära samverkan med de fackliga organisationernas företrädare och de som arbetar på arbetsplatsen. Målsättningen måste vara ett hållbart arbetsliv för alla.

Björn Hallberg

Utredare, Fackförbundet ST

Tomas Oskarsson

Förbundssekreterare, Fackförbundet ST